

Толочко С.В. Професійний і особистісний розвиток педагогів у системі післядипломної педагогічної освіти для сталого розвитку. Педагогічні науки. 2018. № 83. Т. 2. С. 184 – 191.

http://www.ps.stateuniversity.ks.ua/eng/file/issue_83/part_2/issue_83_2.pdf

УДК 378.046-021.68:37.011.3-051(477)

**ПРОФЕСІЙНИЙ І ОСОБИСТІСНИЙ РОЗВИТОК ПЕДАГОГІВ
У СИСТЕМІ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ
ДЛЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ**

Толочко С.В., к. пед. н.,

докторант кафедри освіти дорослих

Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова

У статті здійснено теоретико-методологічний аналіз педагогічних праць вітчизняних учених із теми дослідження; уточнено зміст терміна «особистісний і професійний розвиток педагогів». Розглянуто вітчизняну практику розв'язання освітніх проблем системи післядипломної педагогічної освіти для сталого розвитку шляхом функціонування системи підвищення кваліфікації через принципи, функції, форми й види, рівні й організаційно-педагогічні умови. Виокремлено напрями модернізації подальшого особистісного і професійного розвитку педагогів у системі післядипломної освіти для сталого розвитку.

Ключові слова: *особистісний і професійний розвиток педагогів, післядипломна педагогічна освіта, підвищення кваліфікації, сталий розвиток.*

В статье осуществлен теоретико-методологический анализ педагогических трудов отечественных ученых по теме исследования; уточнено содержание термина «личностный и профессиональный рост педагогов». Рассмотрены отечественную практику решения образовательных проблем системы последипломного педагогического образования для устойчивого развития путем функционирования системы повышения квалификации через принципы, функции, формы и виды, уровни

и организационно-педагогические условия. Выделены направления модернизации дальнейшего личностного и профессионального развития педагогов в системе последипломного образования для устойчивого развития.

Ключевые слова: личностный и профессиональный рост педагогов, последипломное педагогическое образование, повышение квалификации, устойчивое развитие.

Tolochko S.V. **TEACHER. PERSONAL AND PROFESSIONAL DEVELOPMENT IN THE SYSTEM OF POSTGRADUATE PEDAGOGICAL EDUCATION**

The article deals with theoretical and methodological analysis of pedagogical works of domestic scientists on the research topic; the meaning of the term «teacher personal and professional development» is specified. Domestic practice of solving educational problems of the system of postgraduate pedagogical education for sustainable development is considered through the functioning of the system of professional development through principles, functions, forms and types, levels and organizational and pedagogical conditions. Directions of modernization of further teacher personal and professional development in the system of postgraduate education for sustainable development are singled out.

Key words: teacher. personal and professional development, postgraduate pedagogical education, advanced training, sustainable development.

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Потребу забезпечення особистісного і професійного розвитку педагогів у системі післядипломної освіти зумовили такі фактори: недосконалість системи підготовки педагогічних, науково-педагогічних кадрів, відсутність або «загальмованість» їхнього реального кар'єрного зростання, що в цілому негативно впливає на престиж професії й мотивацію до діяльності та професійного розвитку педагогів; віджила система управління персоналом закладів освіти, що ґрунтується на авторитарному стилі управління та нездатності на антикризовий менеджмент в умовах кардинальних змін у суспільстві, економіці, науці тощо.

Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року серед перспективних завдань даної галузі називає:

- оновлення цілей і змісту освіти на основі компетентнісного підходу й особистісної орієнтації, урахування світового досвіду та принципів сталого розвитку;
- створення безпечного освітнього середовища;
- удосконалення системи підготовки, перепідготовки й підвищення кваліфікації педагогічних, науково-педагогічних і керівних кадрів системи освіти, підвищення їхньої управлінської культури.

Метою нашого дослідження є окреслення основних тенденцій і напрямів професійного і особистісного розвитку педагогів у системі післядипломної педагогічної освіти для сталого розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковано розв'язання вищезазначеної проблеми. Аналіз педагогічної літератури засвідчив наявність чималої кількості наукових розвідок із теми дослідження. Так, професійний розвиток педагога вивчають Н.Клокар, В.Олійник, З.Рябова, О.Савченко, Т.Сорочан; проблеми розвитку професійної компетентності педагогічних кадрів на курсах підвищення кваліфікації розглядають М.Войцехівський, І.Воротникова, Н.Ничкало, О.Пехота, Л.Сергеєва. У контексті нашого дослідження значний інтерес викликають праці вчених про безперервну освіту й підвищення кваліфікації педагогічних кадрів у системі післядипломної педагогічної освіти, зокрема даний напрям досліджують В.Бондар, Л.Даниленко, Г.Єльнікова, А.Кузьмінський, Л.Лук'янова, В.Маслов, Н.Ничкало, В.Олійник, Н.Протасова, Л.Пуховська, С.Сисоєва, Т.Шамова. Проблему освіти у вимірі сталого розвитку вивчають В.Боголюбов, О.Бондар, Б.Данилишин, С.Дорогунцов, В.Міщенко, В.Підліснюк, Н.Рідей, О.Шевченко, Л.Шостак.

Для досягнення мети були поставлені такі завдання: проаналізувати психолого-педагогічні праці вітчизняних учених із теми дослідження; уточнити зміст терміна «професійний і особистісний розвиток педагогів» задля визначення категоріального апарату й термінологічної бази дослідження; розглянути

вітчизняну практику розв'язання освітніх проблем, що стосуються теми даного дослідження.

Із метою виконання дослідження було використано: теоретико-методологічний аналіз літературних джерел для виявлення чинників впливу суспільного взагалі й освітнього зокрема середовища на підготовку й професійний розвиток педагога; системно-структурний (класифікація, систематизація); аналітичний – визначення загальних та особливих закономірностей, тенденцій розвитку й характеристик навчання в системі післядипломної педагогічної освіти.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. *Освіта для сталого розвитку (ОСР)* – напрям науки, що ставить за мету зміну розуміння, свідомості, знань людей із тим, щоб вони мали можливість оцінювати та розв'язувати проблеми сталого розвитку (СР) суспільства; формувати соціоприродні цінності й адекватні інтеграційні підходи, виробляти навички й заохочення поведінки, сумісні із філософією, методологією (синергетичною) збалансованого розвитку задля забезпечення інтеграційних умов активної, ефективної участі населення в процесах прийняття рішень на всіх рівнях управління СР [1]. Вона також збагачує людину розумінням законів, принципів і правил безпечного співіснування із природним середовищем, збереження природних ресурсів і мальовничості наших ландшафтів, їхнього біорізноманіття, підвищення якості повітря, води, ґрунтів та ощадливе використання вичерпних природних ресурсів [10]. У зв'язку із цим якісного поліпшення потребує освіта дорослих, діяльність *закладів післядипломної педагогічної освіти (ЗППО)*, структурних підрозділів закладів вищої освіти (ЗВО), на базі яких здійснюються перепідготовка й підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників (ПП і НПП). *Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року* у частині «Посилення кадрового потенціалу системи освіти» стверджує: «Сучасний розвиток суспільства вимагає вдосконалення системи ППО ПП і НПП відповідно до умов соціально орієнтованої економіки й інтеграції України в європейське і світове освітнє співтовариство» [8]. Модернізація змісту освіти для СР має відбуватися шляхом оновлення програм *підготовки,*

підготовки та підвищення кваліфікації (ПК) фахівців для професійно-технічних навчальних закладів і професійних коледжів; розширення практики підготовки ІІІ за інтегрованими програмами (у тому числі за поєднаними спеціальностями на рівні магістра).

Із метою уточнення змісту терміна «професійний і особистісний розвиток педагогів» проаналізуємо чинні нормативні документи МОН України. Так, у Законі України «Про вищу освіту», зокрема в ст. 57. Права науково-педагогічних, наукових і педагогічних працівників, одним із найважливіших виділено *право підвищувати свій професійний рівень*. Однак, ст. 58 *Обов'язки науково-педагогічних, наукових і педагогічних працівників* також містить *обов'язок підвищувати професійний рівень, педагогічну майстерність, наукову кваліфікацію (для науково-педагогічних працівників) [3]*, визначивши таким чином значимість підвищення їхнього професійного розвитку у фаховій діяльності. А Закон України «Про освіту» дає таке визначення: «... *професійний розвиток* – це безперервний процес навчання та вдосконалення професійних компетентностей фахівців після здобуття вищої та/або післядипломної освіти, що дає змогу фахівцю підтримувати або покращувати стандарти професійної діяльності і триває впродовж усього періоду його професійної діяльності» [2].

Концепція розвитку педагогічної освіти головним завданням її трансформації визначає забезпечення випереджаючого розвитку. Відповідно до цього рівень освіченості педагогічної спільноти повинен неперервно зростати як за рахунок створення бази підготовки педагогічних працівників нової генерації, умов для залучення до педагогічної діяльності фахівців інших професій, так і шляхом забезпечення умов для становлення і розвитку сучасних альтернативних моделей безперервного *професійного та особистісного розвитку педагогів...* Усі здобувачі освіти мають отримати доступ до найсучасніших знань, які можуть бути опановані ними на відповідних освітніх рівнях, та освітніх методик (технологій), що потребує невідкладної належної підготовки та вдосконалення педагогічних працівників [5].

Виконання вимог чинних і рекомендацій обговорюваних документів не можливе без кардинальних змін післядипломної педагогічної освіти на основі

компетентнісного й індивідуального підходів до підготовки фахівців. *Компетентнісний підхід*, за твердженням Л.Ніколенко, «потребує трансформації змісту ППО, перетворення його з моделі, яка об'єктивно існує для «всіх» педагогів, на суб'єктивні надбання кожного педагога, що їх можна виміряти» [9, с.23].

Індивідуальний підхід передбачає врахування індивідуальних якостей педагога (спрямованість особистості, її ціннісні орієнтири, життєві плани, сформовані настанови, домінуючі мотиви діяльності й поведінки), а також індивідуальних особливостей особистості (характер, темперамент, соціальний тип), знання яких використовуються для побудови сучасних особистісно орієнтованих технологій навчання в післядипломній освіті та створення індивідуальних траєкторій розвитку.

Розглянемо функціонування й розвиток системи ППО задля професійного і особистісного розвитку викладачів через її характеристики та складові, а саме: принципи, функції, форми й види, рівні й організаційно-педагогічні умови.

Н.Протасовою визначено основні *принципи* функціонування і розвитку системи ППО, а саме: *загальнометодологічні* (принципи загальноекономічної детермінованості, системності, наступності, послідовності, комплексності, науковості, прогностичності) та *андрагогічні* (принципи індивідуального розвитку та розвитку індивідуальних освітніх потреб, рівневі – кваліфікаційний, життєво-і перспективно-посадовий, вікового підходу, створення умов та свободи вибору, проблемно-ситуативної організації навчання, стимулювання самоосвіти та самостійного навчання, спільної діяльності в навчальному процесі, розвитку творчого потенціалу й морально-вольової сфери особистості, актуалізації результатів навчання). Загальнометодологічні принципи відповідають за стабільне функціонування системи післядипломної освіти, андрагогічні – за її розвиток [12].

Функції підвищення кваліфікації ПП, НП і НПП аналізувала науковець Н.Внукова, яка виділила такі основні з них: «*Діагностична* – визначення нахилів та здібностей слухачів, виявлення їх рівня підготовленості та індивідуально-психологічних особливостей; *компенсаторна* – ліквідація прогалів в освіті, пов'язаних із недоотриманням психолого-педагогічних знань у процесі професійної освіти, за старінням раніше набутих знань, із необхідністю більш глибокого

оволодіння предметно-професійними і педагогічними знаннями і вміннями; *адаптаційна* – розвиток інформаційної культури, навчання самоосвіти, основам педагогічного менеджменту і вмінням проектування універсальних педагогічних технологій і систем – із метою орієнтації в діяльності при зміні статусу освітнього закладу, профілю підготовки, посади, місця роботи; *пізнавальна* – задоволення інформаційних, професійних та інтелектуальних потреб педагога; *прогностична* – розкриття творчого потенціалу слухачів, виявлення їх можливостей і готовності до професійно-педагогічної діяльності» [16, с.14 – 15].

Положення про підвищення кваліфікації та стажування педагогічних і науково-педагогічних працівників вищих навчальних закладів репрезентує два *види* навчання працівників: *довгострокове* та *короткострокове* підвищення кваліфікації, які здійснюється за *денною, вечірньою, заочною та дистанційною формами навчання* та встановлюються закладами-виконавцями залежно від складності навчальних програм, їх мети та змісту з урахуванням потреб закладу-замовника [].

Закон України «Про освіту» урізноманітнює вибір *видів і форм*: «Особа реалізує своє право на освіту впродовж життя шляхом *формальної, неформальної та інформальної освіти...* Основними формами здобуття освіти є: *інституційна* (очна (денна, вечірня), заочна, дистанційна, мережева); *індивідуальна* (екстернатна, сімейна (домашня), педагогічний патронаж, на робочому місці (на виробництві); *дуальна*» [2]. Науковці додають ще такі форми, як-от: очно-заочна (пролонгована, до 3-х років; накопичувальна (за концепцією ПК «вчителя-методиста» та ін.)), очно-дистанційна (до 6-ти місяців), індивідуальна (до 6-ти місяців). А також указують на все більшу затребуваність активних методів навчання (тренінги, кейс-технології, дискусії, ділові ігри, майстер-класи) [4]. Як уже нами зазначалося, ПК відбувається на андрагогічних засадах, тобто з урахуванням особливостей навчання дорослих. На думку дослідників, ПП і НПП зазвичай активні й самостійні в процесі навчання, однак не завжди їхні запити й можливості зреалізовані. Варто осягти просту закономірність: «...андрагог та педагог, який навчається, мають стати партнерами у спільній діяльності. Вони дозволяють моделювати ситуації з практики, виробляти

вміння, створювати атмосферу творчості в процесі навчання. Освіта набула ознак модернізації та реформування, тобто динамічних змін. Такі системи підпадають під закономірності синергетики. Нестабільність зумовлює потребу педагогів у постійному оновленні знань і вмінь, у розвитку компетентностей, які дозволяють здійснювати професійну діяльність в інноваційному середовищі. Це можливо за умови безперервності післядипломної освіти, якщо систематичні курси підвищення кваліфікації змістовно та організаційно поєднані з міжкурсовим періодом, тобто якщо створено цілісну систему безперервного професійного зростання педагогів та керівників навчальних закладів» [13, с. 20]. Однак, навчання на андрагогічних засадах потребує всеосяжнішого впровадження в практику роботи ЗППО: індивідуалізації навчання; пріоритету самостійного навчання, суб'єкт-суб'єктної взаємодії, урахування досвіду учня-дорослого; елективності навчання; розвитку освітніх потреб; критичного мислення; свідомого самоорганізованого навчання.

Н.Клокар на основі результатів моніторингового дослідження, соціально-педагогічного аналізу запитів педагогічних працівників у міжтестастійний період визначила зміст *рівнів професійного розвитку* педагогічних працівників (репродуктивний, репродуктивно-коригувальний, конструктивний, творчий) та практично підтвердила, що задоволення професійно-особистісних потреб у системі ПК педагогічних працівників доцільно вирішувати на засадах диференційованого підходу, який дозволяє визначити стратегічні напрями ПК, освітні парадигми й концепції, сформувані зміст і навчальні плани для кожної кваліфікаційної категорії, можливі варіанти їх проходження [4].

Також дослідниця проаналізувала *організаційно-педагогічні умови* управління ПК педагогічних працівників та визначила такі: «урахування стану і перспектив соціально-економічного та культурно-освітнього розвитку регіону; вивчення професійних запитів педагогів у міжтестастійний період; неперервність процесу ПК; поєднання зовнішньої й внутрішньої диференціації навчання; створення та використання інформаційно-навчального середовища системи освіти регіону; інноваційність змісту, форм і технологій ПК педагогічних працівників;

моніторинговий супровід ПК; функціонування регіонального закладу ППО, його фінансове й матеріально-технічне забезпечення» [4].

Відповідно до здійсненого вище аналізу нами було створено структурно-логічну схему особистісного і професійного розвитку педагогів у системі післядипломної педагогічної освіти для сталого розвитку шляхом функціонування системи ПК через принципи, функції, форми й види, рівні й організаційно-педагогічні умови та подано на рис.1 «Структурно-логічна схема професійного та особистісного розвитку викладачів у системі післядипломної педагогічної освіти для сталого розвитку».

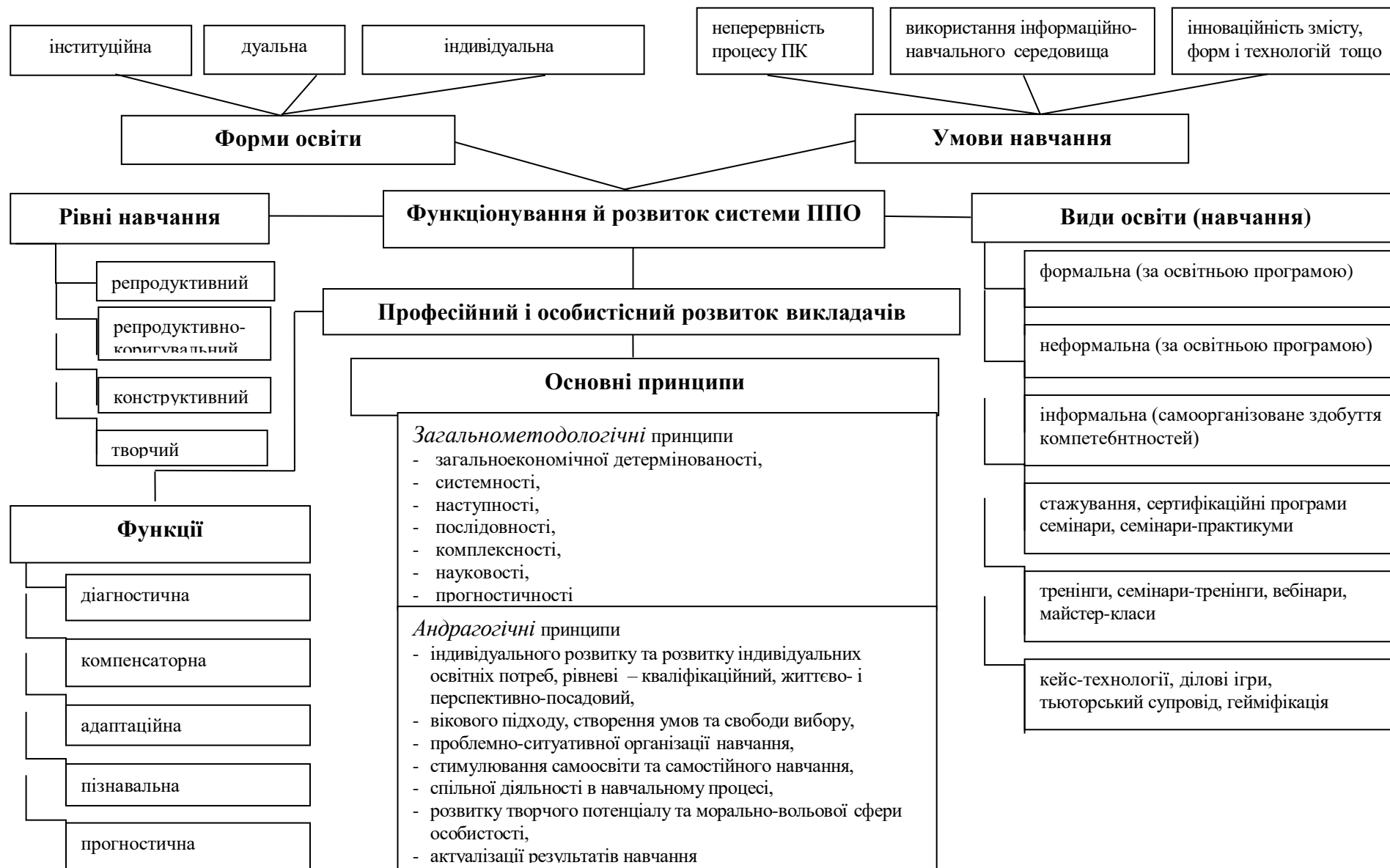

Рис. 1. Структурно-логічна схема професійного та особистісного розвитку педагогів у системі післядипломної педагогічної освіти для сталого розвитку

Сучасні дослідження науковців щодо форм ПК визначають найоптимальнішою *очно-дистанційну* – форму організації навчального процесу й педагогічну технологію, суть якої полягає в самокерованості процесом професійного та особистісного розвитку педагогів у системі післядипломної освіти, самостійності у виборі курсів, програм та активному використанні сучасних інформаційно-комунікаційних технологій та мережі Інтернет. У даній формі ПК дотримано принципів: науковості, прогностичності, гнучкості, динамічності, зворотного зв'язку, модульності, креативності рішень тощо; реалізуються діагностична, компенсаторна, пізнавальна, прогностична функції на репродуктивно-коригувальному та творчому рівнях із використанням найрізноманітніших видів (навчання за освітньою програмою, стажування, участь у сертифікаційних програмах, тренінгах, семінарах, семінарах-практикумах, семінарах-нарадах, семінарах-тренінгах, вебінарах, майстер-класах, використання кейс-технологій, дискусій, ділових ігор тощо).

Закон України «Про освіту» стверджує, що держава визнає *формальну, неформальну та інформальну* освіту та «створює умови для розвитку суб'єктів освітньої діяльності, що надають відповідні освітні послуги, а також заохочує до здобуття освіти всіх видів» [2]. Існує чимало державних навчальних курсів, академій та шкіл, у яких педагоги можуть здобути освіту. Однак є і альтернативна версія – недержавні онлайн-освітні платформи, на яких будь-хто може почерпнути знання з різних дисциплін, подекуди на безоплатних засадах. Автором було здійснено спробу часткового аналізу деяких онлайн-освітніх платформ неформальної освіти, звернувшись до їхніх офіційних сайтів, що засвідчило їхню затребуваність і доволі активну використовуваність ПП і НПП. Відтак можемо говорити про зростання ролі неформальної та інформальної освіти поруч із панівною нині формальною, а отже, і про можливість особистісного й професійного самовдосконалення фахівців в умовах післядипломної освіти й реалізацію їхнього права на якісне підвищення кваліфікації.

Однак, незважаючи на сказане, можемо констатувати: нині стан професійного та особистісного розвитку педагогів потребує «перезавантаження»

самої системи ППО. Ще 04 лютого 2014 року на порталі «Освітня політика» відбувся віртуальний «круглий стіл», 17 учасників якого активно обговорили актуальні аспекти зазначеної вище проблематики. «Учасники круглого столу констатували, що сучасні підходи до навчання дорослих (наприклад, такі, як *тьюторський супровід, проектна діяльність чи гейміфікація*) практично відсутні в системі післядипломної освіти педагогів. Більшість працівників інститутів післядипломної освіти не готові до виконання *ролі тьюторів (консультантів, експертів, супервізорів, фасилітаторів, коучів)*, які безпосередньо, віч-на-віч, працюють з педагогами. А саме таку роль їм слід опановувати, виходячи з основної вимоги андрагогіки, науки про навчання дорослих: тому, хто навчається, належить провідна роль у процесі власного навчання» [11].

У попередніх наших дослідженнях [14,15] було проаналізовано характеристики типів педагогів сучасних і майбутнього в системі післядипломної освіти (педагогів-тьюторів, фасилітаторів, едвайзерів, коучів, менторів) через зіставлення дефініції понять, суті діяльності, принципів і функцій. Також заакцентовано важливість здійснення аналізу готовності педагогічних і науково-педагогічних працівників до активних змін щодо подолання їх вузькоспеціалізованого спрямування, системного й широкого впровадження цифрових технологій в освітньому середовищі, формування індивідуальної освітньої траєкторії, оцінювання результатів навчання, реалізації концепції навчання впродовж життя. Особливою важливою проблемою визначено аналіз готовності наукового, науково-педагогічного персоналу ЗППО та відповідних підрозділів ЗВО до запровадження програм для диференціації й відбору педагогів у групи за особистісними потребами, створення гнучкої й індивідуально спрямованої системи післядипломної освіти викладачів, інноваційної системи для оцінювання їхніх здобутків.

З огляду на вищезначені дослідження, присвячені професійному та особистісному розвитку педагогів у системі післядипломної освіти для СР, можемо виокремити ті напрями модернізації, які вважатимуться результативними й дієвими в подальшому [4,5,6,7,8,9,11, 14,15,16,17]:

- запровадження компетентнісного підходу як методології ПК ПП і НПП;
- модернізація змісту ПК з урахуванням індивідуальних професійно-особистісних потреб і запитів педагогів різних кваліфікаційних категорій і спеціальностей;
- перехід до динамічної системи ПК фахівців, що дасть змогу задовольняти можливості особистості в здобутті певного освітнього рівня за бажаною спеціальністю відповідно до її здібностей та забезпечити мобільність на ринку праці;
- створення переліку неформальних онлайн ресурсів (як вітчизняних, так і закордонних), які рекомендовані для самоосвіти й розвитку компетентностей;
- підготовка експертів-розробників дистанційних курсів / авторських майстер-класів із метою популяризації передового педагогічного досвіду;
- сертифікація дистанційних курсів сторонніх розробників для подальшого включення до переліку рекомендованих курсів;
- систематичне проведення наукових досліджень із метою виявлення запитів ПП, НПП, НП і керівних кадрів сфери освіти щодо ПК і бажаного змісту відповідних навчальних дисциплін;
- розроблення технології ПК педагогів протягом міжквартального періоду, створення оптимальних умов для їхнього саморозвитку, самовдосконалення, самореалізації та створення власної індивідуальної траєкторії розвитку професійної компетентності в умовах неперервної освіти;
- організації навчання на основі діяльнісного підходу (тренінги, ділові ігри, диспути, дискусії, діалоги, використання новітніх інтерактивних технологій);
- формування груп із максимальним урахуванням запитів щодо висвітлення окремої проблематики;
- використання різних форм проходження курсового підвищення кваліфікації (інституційна, дуальна, на робочому місці (на виробництві) тощо);
- здійснення системи навчальної роботи з кадрами на місцях (консультування, проведення семінарів-практикумів, теоретичних семінарів);

- акцентування уваги керівників органів державного управління і місцевого самоврядування на ролі системи ПК у модернізації системи освіти в Україні;
- перегляд сутності, мети і завдань ЗППО (ОППО) як координатора розвитку професійної компетентності в різних секторах освіти;
- унормування відповідних положень у Законі України «Про післядипломну освіту»:
- підвищення освітнього й культурного рівня суспільства, створення умов для навчання протягом життя;
- піднесення вищої освіти України до рівня розвинутих країн світу та її інтеграцію в міжнародне науково-освітнє співтовариство.

Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року для здійснення стабільного розвитку і нового якісного прориву в національній системі освіти ставить завдання забезпечити у післядипломній освіті:

- удосконалення нормативно-правового забезпечення системи ППО; розроблення стандартів ППО, зорієнтованих на модернізацію системи перепідготовки, ПК та стажування ПП, НПП і керівників навчальних закладів;
- реалізацію сучасних технологій професійного вдосконалення та ПК ПП, НПП і керівних кадрів системи освіти відповідно до вимог інноваційного розвитку освіти;
- забезпечення випереджувального характеру ПК ПП, НПП і керівних кадрів відповідно до потреб реформування системи освіти, викликів сучасного суспільного розвитку [7].

Що стосується формування системи теоретичних і практичних знань про стійкий розвиток, то надзвичайно важливим є «впровадження оновленого Базового компонента ... вищої та післядипломної освіти на основі Національної рамки кваліфікацій та компетентісно орієнтованого підходу в освіті, необхідності підготовки *фахівців для сталого розвитку* з новим екологічним мисленням; узгодження освітньо-кваліфікаційних характеристик та навчальних програм із професійними кваліфікаційними вимогами; формування моделі використання природних ресурсів, у тому числі й людського капіталу, що спрямована на

задоволення потреб людства при збереженні довкілля нині і для майбутніх поколінь, а також підготовка майбутніх фахівців до комплексного, об'єктивного і творчого підходу в обговоренні найбільш гострих і складних проблем стійкого розвитку» [16, с. 49].

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі. Спроби окреслити основні тенденції й напрями професійного та особистісного розвитку педагогів у системі ППО для сталого розвитку дають підстави зробити висновок про нерозв'язаність проблем в освітній галузі: відсутність для освітян ринку праці, замовників освітніх послуг, зв'язків закладів вищої педагогічної освіти зі споживачами освіти. Результати щорічної вступної кампанії засвідчують зниження рівня знань вступників на педагогічні спеціальності. «Брак умов для конкуренції між педагогічними університетами за кращих студентів, викладачів, обмеження їхньої автономії не сприяє усвідомленню проблеми якості освіти, визнанню її соціальної значущості та гостроти» [10]. Та все ж, у супереч вищесказаному, освіта для сталого розвитку метою ставить розуміння та усвідомлення існування людини і суспільства, соціальної справедливості і рівності.

Перспективи подальших пошуків у напрямі дослідження пов'язуємо з аналізом вимог до професійної компетентності викладачів, які здійснюють психолого-педагогічну й методичну підготовку педагогів, супровід у фаховій діяльності, професійному та особистісному розвитку педагогів у системі ППО.

Література

1. Бондар О.І., Барановська В.Є., Єресько О.В. та ін. Екологічна освіта для сталого розвитку у запитаннях та відповідях : науково-методичний посібник для вчителів / за ред. О.І.Бондаря. – Херсон : Грінв Д.С., 2015. – 228 с.
2. Закон України «Про освіту». (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2017, № 38-39, ст.380). [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> .

3. Закон України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 р. № 1556-VII. [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.

4. Клокар Н.І. Концепція підвищення кваліфікації педагогічних працівників у післядипломній освіті регіону на засадах диференційованого підходу [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: https://www.narodnaosvita.kiev.ua/Narodna_osvita/vupysku/14/statti/klokar.htm.

5. Концепція розвитку педагогічної освіти від 16 липня 2018 р. № 776. [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-koncepciyi-rozvitku-pedagogichnoyi-osviti>.

6. Мазурок М. Критерії та показники розвитку професійної компетентності педагогів у процесі підвищення їх кваліфікації [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: http://novadumka.at.ua/publ/kriteriji_ta_pokazniki_rozvitku_profesijnoji_kompetentnosti_pedagogiv_u_procesi_pidvishhennja_jikh_kvalifikaciji/1-1-0-7

7. Науково-методичні основи професійного розвитку керівних і педагогічних кадрів в умовах випереджувальної післядипломної освіти: збірник наукових праць за матеріалами Всеукраїнської науково-практичної конференції 30-31 березня 2017 року / РОІППО; упоряд.: Антонюк Л.В., Волосяк А.А.; заг. ред. Черній А.Л. – Рівне: РОІППО, 2017. – 241 с. Режим доступу: <http://roippo.org.ua/activities/research/conferenc.php/847/>.

8. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/344/2013>.

9. Ніколенко Л. Т. Особистісно орієнтована освіта та шляхи її реалізації в системі підвищення кваліфікації / Л.Т. Ніколенко // Учебные записки. – 2005. – №3. – С. 23-27.

10. Освіта в інтересах сталого розвитку в Україні. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ecoosvita.org.ua/>

11. Професійний розвиток вчителя в XXI столітті та українські реалії післядипломної педагогічної освіти (за результатами віртуального «круглого столу»). [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://education->

ua.org/ua/draft-regulations/213-profesijnij-rozvitok-vchitelya-v-khkhi-stolitti-ta-ukrajinski-realiji-pislyadiplomnoji-pedagogichnoji-osviti-za-rezultatami-virtualnogo-kruglogo-stolu

12. Протасова Н.Г. Синергетичний підхід до управління інноваційними процесами у післядипломній освіті // Педагогічні інновації : ідеї, реалії, перспективи: Зб. наук . праць. – К.: Логос, 2000. – С. 281– 282.

13. Сорочан Т.М. Професійний розвиток керівників і педагогічних працівників загальноосвітніх навчальних закладів у післядипломній педагогічній освіті регіонального рівня (за матеріалами Луганського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти) / Т.М. Сорочан, А.О. Данильєв, Б.А. Дьяченко, О.М. Рудіна – Луганськ: СПД Резніков В.С., 2013. – 524 с.

14. Толочко С.В. Сучасна методологічна парадигма післядипломної освіти викладача для сталого розвитку / С.В.Толочко // Педагогічні науки. – 2017. – Випуск LXXX. Том 2. – С.210 – 215.

15. Толочко С.В. Модернізація методологічної компетентності викладачів у системі післядипломної освіти для майбутнього / С.В.Толочко // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. – 2018. – Випуск 151. Том 2. – С 73 – 78.

16. Управління якістю підготовки фахівців : збірник тез Всеукраїнської науково-методичної конференції Одеський державний екологічний університет. – Одеса, ТЕС. 2017. – 96 с.

17. Швидун В.М. Перспективи розвитку системи державного управління післядипломною педагогічною освітою в Україні в контексті інтеграції освітніх систем. [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: [http://www.dridu.dp.ua/zbirnik/2012-02\(8\)/12svmios.pdf](http://www.dridu.dp.ua/zbirnik/2012-02(8)/12svmios.pdf).

18. Положення про підвищення кваліфікації та стажування педагогічних і науково-педагогічних працівників вищих навчальних закладів від 24.01.2013 № 48. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0488-13>.